

“**U**f, mare meua! Això té tela marinera!” Antonio Marín s’exclama només de sentir a dir “Museu de Belles Arts”.

És secretari del Cercle Obert de Benicarlup, una associació centrada en la “recuperació, conservació i difusió respectuosa i integral” del patrimoni cultural i ambiental del País Valencià. Fa temps que malda per denunciar la situació del vell museu i, en vista del cúmul de calamitats que tenallen la institució, no sap per on començar el relat.

La part més visible del despropòsit és, potser, el deteriorament del contenidor, els edificis que allotgen fons pictòric i exposicions i que viuen pendents d’una darrera ampliació i d’una rehabilitació. Ens ho resumeix Marín: “Fa pràcticament vint anys que es va iniciar una ampliació, que a la nostra entitat li sembla molt caòtica, per a intentar que es pugui contemplar tota l’obra pictòrica que hi ha als dipòsits del museu. La qüestió és que els governs, tant del PP com del PSOE, han anat paralitzant les ampliacions i s’han realitzat d’una manera excessivament pausada. Ara queda pendent la cinquena ampliació. I, mentrestant, una part de l’estructura de l’edifici antic es troba en una situació realment ruïnosa, amb humitats importants i una estructura que requereix una intervenció urgent.”

No s’hauria d’oblidar que, a més de l’embolcall per a un museu d’importància inqüestionada, parlem també d’un edifici amb història pròpia: a l’origen, aquesta construcció que ara es veu polsosa i escrostonada va ser la seu del col·legi seminari de Sant Pius V (d’aquí la doble denominació, Museu de Belles Arts - Sant Pius V), creat a instàncies de l’arquebisbe de València i fill de primer comte de Peralada, Joan Tomàs de Rocabertí, encarregat a l’arquitecte Joan Baptista Pérez Castiel i construït durant més de seixanta anys (entre el 1683 i el 1744: la guerra de Successió va comportar, entre moltes coses de molt més grau, també l’aturada de les obres). És, en tot cas, una digna mostra d’arquitectura de l’època. I reserva al visitant, a més, la sorpresa d’un bell claustre (amb font al mig i petites carpes que naden absolutament i naturalment alienes a tota humanal controvèrsia) i, també, alçat un parell de segles abans, la d’un pati tot de color blau i sensibilitat renaixentista:

Un museu a la deriva

Detall de la façana de l’edifici antic del Museu de Belles Arts: el deteriorament es fa palès també (i especialment) en els símbols.

Fa més d’un any que no té director. Hi ha hagut goteres i xilòfags, despreniments i retauls fets malbé. Generalitat i govern estatal s’espolsen mútuament les puces i juguen al ball de bastons. Mentrestant, el Museu de Belles Arts Sant Pius V, de València, escandalosament, llangueix.

procedeix del palau que el noble Jeroni de Vic i de Vallterra (1459-1534) es va fer alçar en tornar a València des de Roma, on havia exercit d'ambaixador. El palau es va enderrocar l'any 1859 però el pati, conservat en part i reconstruït després, es va reinstal·lar definitivament al Museu de Belles Arts l'any 2006.

Ja fa uns quants mesos, en tot cas, que Cercle Obert va fer el crit d'alarma sobre l'estat del museu: "El deteriorament és visible a primer colp d'ull." I és cert, la façana de l'edifici barroc que dóna al vell llit del riu Túria ofereix a qui el vulgui contemplar l'espectacle tristíssim de les seves esquerdes. "Fins no fa gaire, al frontal de l'edifici hi creixia una figuera. Una figuera!", rebla Marín, i l'anècdota retrata massa bé l'estat de les coses. "Heu vist el segell en relleu sobre el balcó on es col·loquen les banderes? Té un deteriorament enorme. I la torre que recau al Jardí del Real, amb la malla metàl·lica per a evitar que els desprendiments lesionen algun vianant?". La llista és llarga. I fa feredat.

Per dins, és clar, la cosa no millora. La crònica d'Antonio Marín és concisa: "Dins de la zona més deteriorada, a més de l'oficina de la Reial Acadèmia de Belles Arts, hi ha, per exemple, les obres dels impressionistes valencians i part de la col·lecció de Joan de Joanes i de l'Espanyoletó."

Sense direcció. Pot ser que un museu d'aquesta magnitud romanguí un any sense direcció? Pot ser. I és. Més d'un any. I el temps corre. Des que, el novembre del 2009, Fernando Benito dimetí el càrrec de director de l'entitat (després d'exercir-lo durant més d'un decenni), no s'ha cobert el buit. I, mentrestant, el Sant Pius V, sense activitat ni energia, llangueix.

De fa un temps, i davant l'escàndol d'una situació sense homologació possible, l'actual directora general de Patrimoni Cultural de la Generalitat valenciana, Paz Olmos, ha assumit també la direcció del Sant Pius V, i l'expedient ha quedat formalment cobert. Cosa diferent és la pràctica diària, la definició del museu, el rumb.

"Un museu no hauria de ser un mer contenidor", recorda Antonio Marín. I el Sant Pius V, "amb uns fons realment importants, molt valuosos i molt nom-

brosos, podria tenir i hauria de tenir projecció i continguts destacadíssims." No és el cas. El decaïment de la situació actual (les sales destinades a mostres temporals, la Joanes i la Ribalta, romanen tancades, i les petites exposicions paral·leles s'exhibeixen barrejades amb la permanent) impregna el conjunt i, més que no pas atreure la ciutadania, aquest museu sembla que la foragiti. De fet, fins i tot les dades oficials reflecteixen l'aturada: el 2009 i el 2010 s'han registrat la meitat dels visitants comptabilitzats el 2008.

El cas del museu de Belles Arts de València fa (tristament) bona la dita aquella del dos per portar un sac i el sac en terra. La responsabilitat compartida entre administracions ha acabat deixant el compromís no se sap on, i al final, tornem-hi amb els refranys, la

culpa és tan negra que ningú no la vol. El fet és que el museu és de titularitat estatal, amb la gestió transferida des del 1984 a la Generalitat valenciana (que s'ha d'encarregar del manteniment, la programació i la promoció). A Cercle Obert, denunciadors incansables de situacions que clamen al cel i a l'infern alhora, han reclamat actuacions de la Generalitat, han escrit i enviat informes al ministeri de González-Sinde i ens resumeixen així la terra de ningú en què s'ha convertit el museu: "La direcció l'ha de nomenar la conselleria autonòmica, però la propietat de l'edifici és del ministeri: pertany a dues institucions i mai no es posen d'acord en les coses fonamentals."

Fins ara, el ministeri no ha respost cap de les sol·licituds d'atenció que li han enviat, i per això Marín es demana

Què hi ha

No té, probablement, la consideració popular que es mereix. Però dins el Sant Pius V hi ha autèntiques joies de la pintura. I objectes arqueològics sorprenents. I gravats. I més. És ja un lloc comú per a cròniques periodístiques amb necessitat de frases d'impacte l'afirmació que aquesta és "la segona pinacoteca més important" de l'estat espanyol. "La primera, per tant, de la zona dels Països Catalans", ens recorda Antonio Marín, des de Cercle Obert, "de pintura sobretot renaixentista i barroca. Fins i tot contemporània: també hi ha donacions de l'Equip Crònica i dels impressionistes, encara que hi haja l'IVAM. És important, tant pel nombre de fons com per la seua qualitat".

Fer-ne l'enumeració pot ser injust per als qui en quedin fora, però també ajuda a configurar la imatge de conjunt d'aquesta institució. Perquè, fruit sobretot de les adquisicions arribades amb la desamortització del segle XIX, i també de donacions (el llegat recent de la col·lecció de Pere Maria Orts és ben significatiu, en aquest sentit), el Museu de Belles Arts de València té un fons pictòric de més de 3.000 obres que abasta des d'interessants peces arqueològiques (d'època ibèrica, romana o medieval) fins al segle XX.

La col·lecció de retaules gòtics és una de les joies de la corona, però n'hi ha més: hi ha obres de Jaume Baço, Jacomart o Joan Reixach, de Roderic i Francesc d'Osona; de Vicent Macip, Joan de Joanes, Miquel Esteve i, ja per atènyer plenament l'entrada del Renaixement al país i la península, de Paolo de San Leocadio; hi ha mostres de l'art contrareformista i del barroc a casa nostra (amb el contestà Vicent Requena, el valencià Joan Sarinyena o el solsoní Francesc Ribalta) i a Europa (amb Andrea Vaccano, Valerio Castello o Van Dyck), una secció que aplega Josep de Ribera al costat del Greco, Velázquez o Murillo, els creadors del XVIII des de Marià Salvador Maella o els Vergara (fundadors, el 1753, de la Real Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles, d'on prové, en bona mesura, el museu) fins a Goya i una selecció del XIX i el XX (una altra llista reduïda: Sorolla, Pinazo, els Benlliure i també Martínez Cubells o Fillol). El museu guarda, a més, una amplíssima col·lecció de dibuixos i una altra de gravats que no se solen exposar. I les peces arqueològiques –ja esmentades–, una mostra de les quals es pot trobar, sense gaire explicació, a la galeria del claustre.

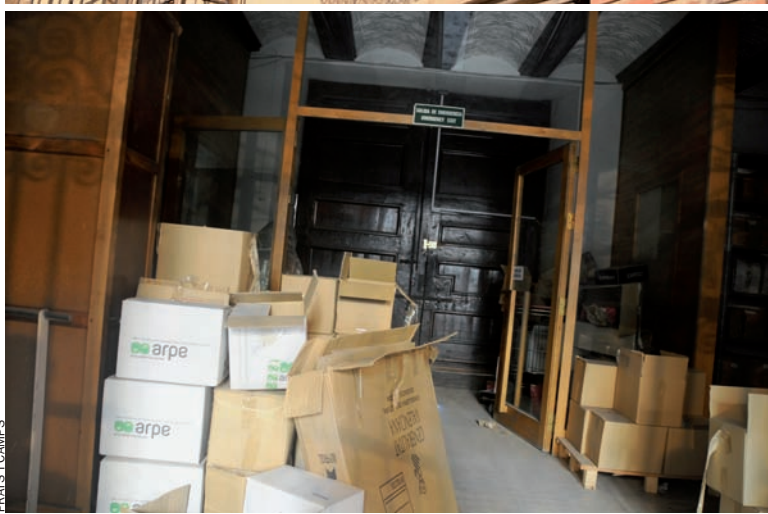
si “de tant patir per la llei Sinde i els internautes, s’ha oblidat de vetllar pel patrimoni cultural i els fons museístics. De Trini Miró [consellera de Cultura del govern Camps] no en parle perquè la seua única obsessió és afavorir l’ampliació de l’IVAM quan hi ha museus que cauen a trossos.”

“Situació límit”. No és habitual que des de l’administració responsable del manteniment d’un ens de tant de pes com hauria de ser el Sant Pius V es convoqui conferència de premsa per a deplorar-ne l’estat de conservació. Ja fa temps (anys), però, que la situació d’aquest digne edifici i dels tresors que custodia no en té gaire res, de normal. Per això es poden viure situacions estrafolàries com les del darrer mes de novembre, quan la directora general, Paz Olmos (i, a efectes formals, recordem-ho, també primera autoritat del museu), denunciava públicament la llista de calamitats i xilòfags (és a dir, insectes que s’alimenten de fusta), goteres, esquerdes i humitats, que prenia patètica rellevància en boca de l’alt càrrec.

Va afirmar Olmos, com si les causes no tinguessin a veure amb ella, que el museu vivia una “situació límit”, que acumulava “deficiències” i havia arribat a “un estat important de deteriorament”. I tot això, mentre anava ensenyant les vergonyes de l’edifici: àrees apuntalades al costat de les sales d’exposició (és el cas d’un magatzem que des del 1990 se sosté per una carcassa de ferro i on es guarden pintures en un ambient “sense homologar” quant a humitat i temperatura) o zones amb l’accés interdit per perill d’ensorrament.

No motivava la curiosa conferència de premsa oficial cap sobtada dissidència del càrrec públic, ni tampoc cap inusitat atac de responsabilitat o aventurerisme: l’acte entrava perfectament dins el programa endegat d’un temps ençà pel govern de Francisco Camps. Des de la Conselleria de Cultura, de fet, un cop encetada la campanya, s’ha passat de negar cabudament les evidències a fer-ne ostentació.

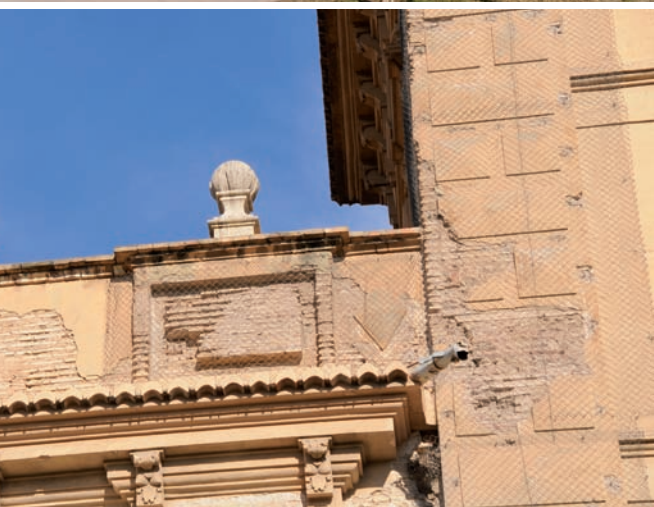
Esperanza Aguirre va dir no. Fa anys (dècades) que el museu viu en obres de remodelatge. La cinquena i darrera fase d’aquestes obres roman pendent de pressupost (i, per tant,

Envoltant una vista general del Sant Pius V des de l'altra banda del vell llit del riu Túria, i en el sentit contrari de les agulles del rellotge, la sala dels bells retaules gòtics (dos visitants hi ob-

d’execució), des de final dels anys 90. D’aquí l’argumentari-bandera del govern Camps: si el Sant Pius V viu deteriorat és perquè l’estat no preveu pressupost per a les obres. Bé. Però no només. Anem a pams.

El cas és que si les obres havien de començar aquest 2011 amb un pressupost inicial de 7 milions d’euros, tot just han trobat, després d’un estira-i-arronsa públic (que ha inclòs esmena parlamentària del grup socialista per

serven la Mare de Déu de la Llet, d'Antoni Peris, documentat a València entre 1393 i 1423), part de la torre enxarxada, una sala del vell edifici vista des del claustre, detall de l'estat de la façana i el pati de l'ambaixador Vic.

a allargar-ne l'abast), una consignació d'1,5 milions als pressupostos de l'estat. No sembla, per tant, que hi hagi manera que vagin endavant. Però el cas és també que, de fet, qui va aturar el desenvolupament d'aquesta cinquena

i darrera fase de remodelatge (la que ha d'afectar la rehabilitació de l'edifici noble, on hi ha l'oficina de l'Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles i les col·leccions dels segle XIX) va ser precisament una destacada *membressa*

del PP i dedicada aleshores als afers del ministeri espanyol de Cultura (en la mateixa època, per cert, que Francisco Camps ocupava la cartera homònima a la Generalitat de Zaplana), la inefable Esperanza Aguirre.

Sant Sebastià atès per la devota Irene, de Josep de Ribera, uns de les peces del museu.

Efectivament, des del seu pas per aquell ministeri, a final dels 90, la famosa cinquena fase de remodelatge ha viscut una gimcana administrativa que ha deixat l'edifici noble en la lamentable situació en què es troba ara. Carme Alborch, que l'havia precedida al càrrec al darrer govern de Felipe González, havia deixat preparades i pressupostades les obres (1.200 milions de pessetes, uns 7,2 milions d'euros). Però Aguirre va dir que no. Formalment (premonitòriament?), que no li agradava la proposta arquitectònica per a l'anomenada *sala Laporta*, per bé que sembla

més plausible que qui no li plagués fos l'arquitecte, Manel Portacelli, amb qui el PP tenia pugna per la reforma del teatre romà de Sagunt. Fos com fos, el projecte va quedar tallat allà. I des d'aleshores la situació del museu no ha fet sinó empitjorar.

Ana Noguera, que durant anys ha seguit el cas des de l'àrea de cultura del PSPV, és contundent: la institució

La Generalitat de Camps ha disminuït cada any el pressupost per al Sant Pius V

es troba, resumeix, “en una situació lamentable i la culpa és directament del PP: ells tenen la responsabilitat de mantenir-lo. Des que Camps va arribar al poder, els pressupostos de la Generalitat han anat disminuint, cada any, la quantitat que destinen al Sant Pius V. Això és un fet i la resta, demagògia, manipulació i engany”. Noguera apunta després cap a un altre actor que encara no havia aparegut en aquest drama: l'Ajuntament de València: “La cura dels accessos i l'entorn del Sant Pius V correspon a l'ajuntament i no s'adiuen gens

a la categoria del museu que tenim.” I resumeix, finalment: “El Sant Pius V i l'IVAM són dos indicis de com està la cultura al País Valencià: llanguint.”

D'una altra banda, Robert Lisart, coordinador de l'àrea de cultura d'EUPV, reparteix a banda i banda: “El govern de Madrid, fent el garrepa amb la dotació d'un espai públic, no obté rèdits tangibles ni prestigi ciutadà ni espai de poder. El pressupost destinat per la Generalitat al funcionament del museu sempre ha estat igualment insuficient. Ha permès, impassible, quatre legislatures de deteriorament.”

I la posa victimista del govern Camps ha acabat d'indignar les entitats de defensa del patrimoni: “Cal deixar una cosa clara”, avisa en aquest sentit Antonio Marín: “La Conselleria de Cultura s'ha començat a moure quan els hem deixats com un drap brut. Quan hem dit públicament que no s'amaguen en el govern de Madrid sinó que assumesquen la seua responsabilitat, perquè la gestió del museu és competència exclusiva de la Generalitat. I ha estat sense direcció i sense capità per culpa d'ells. Han centrat tota la política en els gran esdeveniments i s'han oblidat de la conservació i la rehabilitació del patrimoni. I aquí tenen el resultat. Que no s'amaguen de les seues responsabilitats, que en tenen moltes i de molt greus.”

Núria Cadenes

Comiat a Gerard Soldevila

Gerard Soldevila, fill del prestigiós historiador Ferran Soldevila (Barcelona, 1894-1971) es va morir el dia 5 de gener passat a la població suïssa de Chavornay (Lausana). Va néixer el 1931 a Barcelona, va haver d'emprendre de ben petit el camí de l'exili i no va retornar a la seva ciutat natal fins el 1943. Estudià medicina i posteriorment es traslladà, per raons professionals, a viure a Suïssa. Fou una persona cabdal en la recuperació de la memòria paterna i tingué una actuació molt destacada durant el centenari de

l'historiador, celebrat el 1994. Gràcies a ell va ser possible l'edició dels diaris del seu pare: *Dietaris de l'exili i del retorn* i, sobretot, d'*Els dietaris retrobats* (1939-1949) –que va descobrir i que va transcriure. Així mateix, va fer possible la donació gratuïta del fons personal patern a l'Arxiu Nacional de Catalunya, que, juntament amb la documentació existent a l'Institut d'Estudis Catalans, constitueixen els dos principals arxius per a l'estudi de l'obra soldeviliana.

Enric Pujol

Gerard Soldevila